

SANDNES KOMMUNE

Gandsfjord barnehagene

Myklaberget barnehage

Porsholen barnehage

Rissebærstraen barnehage

Rabalder barnehage

Utviklings Støttende
Barnehage.

USB er kommunens standard for kvalitet i barnehagen.
Alle ansatte skal støtte og styrke barn i sin utvikling og læring.

Å
R
S
P
L
A
N

2022-2023

Innhold

INTRODUKSJON	Feil! Bokmerke er ikke definert.
PRESENTASJON AV GANDSFJORD BARNEHAGENE:.....	4
Kap.1 - BARNEHAGENS VERDIGRUNNLAG	9
BARN OG BARNDOM	9
DEMOKRATI	11
MANGFOLD OG GJENSIDIG RESPEKT	12
LIKESTILLING OG LIKEVERD.....	14
BÆREKRAFTIG UTVIKLING	15
LIVSMESTRING OG HELSE	16
Kap.2 – ANSVAR OG ROLLER	17
Kap.3 – BARNEHAGENS FORMÅL OG INNHOLD	18
OMSORG	18
LEK	19
DANNING	21
LÆRING.....	22
VENNSKAP OG FELLESSKAP	24
KOMMUNIKASJON OG SPRÅK.....	25
Kap.4- BARNES MEDVIRKNING	26
Kap.5 - SAMARBEID MELLOM HJEM OG BARNEHAGE	26
Kap.6 - OVERGANGER	28
Kap.7 - BARNEHAGEN SOM PEDAGOGISK VIRKSOMHET	31

PLANLEGGING	31
VURDERING	32
DOKUMENTASJON	33
TILRETTELEGGING AV DET ALLMENNPEDAGOGISKE TILBUDET	34
Kap.8 – BARNEHAGENS ARBEIDSMÅTER	35
BARNEHAGENS DIGITALE PRAKSIS	36
Kap.9 - BARNEHAGENS FAGOMRÅDER	38
Kommunikasjon, språk og tekst	38
Kropp, bevegelse, mat og helse	40
Kunst, kultur og kreativitet	42
Natur, miljø og teknologi.....	44
Antall, rom og form	46
Etikk, religion og filosofi	48
Nærmiljø og samfunn	50
USB - Utviklingsstøttende barnehage	51
STRATEGI FOR LEDELSE OG MEDARBEIDERSKAP– Sandnes Kommune.....	52
KVALITETSPLAN FOR ET HELHETLIG UTDANNINGSLØP I SANDNES KOMMUNE 2020-2024	52
TRAFIKKSIKKER KOMMUNE/TRAFIKKSIKKER BARNEHAGE.....	55

INTRODUKSJON

Alle barnehager er pålagt gjennom Lov om barnehager og Rammeplan å utarbeide en egen årsplan. Den skal presentere barnehagen på en slik måte at det tydelig kommer fram hvordan personalet jobber med områdene i rammeplanen. Årsplanen skal være et forpliktende arbeidsdokument for personalet og skal fastsettes av barnehagens samarbeidsutvalg.

PRESENTASJON AV GANDSFJORD BARNEHAGENE:

Gandsfjord barnehagene består av Porsholen, Myklaberget, Rabalder og Rissebærstraen barnehage. Vi er samorganisert som en virksomhet. Det er en styrer i hver barnehage og en virksomhetsleder for alle fire barnehagene.

Ledelsen består av Mette Camilla Skauvik styrer i Porsholen barnehage, Winnie Mowinckel styrer i Myklaberget barnehage, Gerd Vaage styrer i Rabalder barnehage, Odny Helen Lerum fagleder 50% for hele området, og Heidi Lund Haukalid som er styrer i Rissebærstraen barnehage og virksomhetsleder for Gandsfjord barnehagene. Gandsfjord barnehagene eies og drives av Sandnes kommune.

Alle barnehagene ligger på Lura i Sandnes. I vårt nærmiljø har vi skog, sjø og grønne områder som vi er aktive brukere av når vi går på tur. I tillegg til dette består vårt nærmiljø av industri, boligfelt, skoler, bydelshus, idrettshall, ballbinger og fotballbaner.

Myklaberget barnehage åpnet i 1990 og er en fire avdelings barnehage.

60 barnehageplasser. Avdelingene heter Rød, Grønn, Rosa og Blå.

Porsholen barnehage åpnet i 1982 og er en fem avdelings barnehage.

78 barnehageplasser. Avdelingene heter Askeladden, Bukkene Bruse, Tyrihans, Tommeliten og Veslefrikk.

Rabalder barnehage åpnet i 1990 og er en tre avdelings barnehage.

36 barnehageplasser. Avdelingene heter Røvar, Rakkar og Troll.

Rissebærstraen barnehage åpnet i 1998 og er en fire avdelings barnehage.

60 barnehageplasser. Avdelingene heter Nibbå, Nadaberget, Kongeveien og Kalvahagen.

VIRKSOMHETENS VISJON OG SATSINGSOMRÅDE

Gandsfjord barnehagene sin visjon er "Best sammen".
Dette året er vårt satsningsområde "Det kompetente og robuste barnet."

Hovedmål:

- **Ansatte ser barn som kompetente og legger til rette for at de skal bli robuste og den beste utgaven av seg selv.**

Delmål:

- *Vi styrker barns indre struktur/selvfølelse, deres identitet og troen på at de er verdifulle (august-november)*
- *Vi arbeider for å etablere en rød tråd mellom barnehage og hjem, slik at vi skaper felles grunnlag og forståelse for det kompetente og robuste barnet (desember-mars)*
- *Ansatte gir barna erfaringer og redskaper til å takle motstand (april-juni)*

Nyere forskning viser at det er en økende tendens til at foreldre synes det er vanskelig å sette grenser for sine barn, mange barn og unge strever i dagens samfunn, mange unge voksne havner utenfor arbeidslivet. Med bakgrunn i forskning ønsker vi å jobbe med dette som satsningsområde de neste 2 årene. Vi ønsker å belyse og jobbe med hvordan vi best kan ruste våre barn, hvordan vi kan hjelpe dem til å bli robuste, og takle livets opp-/og nedturer, og hvordan de kan best mulig beholde sin livsglede og livsmot.

Per Schultz Jørgensen sier i sin bok «Robuste barn» følgende:

- Robusthet er å kunne holde ut og ikke gi opp, trass i vansker. Alle barn trenger å tilegne seg en viss mental styrke i løpet av barndommen.
- Robusthet er ikke det samme som å prestere noe.
- Robusthet dreier seg om å kunne mobilisere sine ressurser, og ressurser utvikles i løpet av en prosess.
- Robusthet er motsetningsfylt. Vi kan være så robuste at det går ut over trivsel og livskvalitet.
- Robusthet rommer både sårbarhet og styrke.
- Målet for robusthet er barnets frigjøring i glede, trivsel, utholdenhet og fordypning.

Vi ønsker å jobbe inn en grunnholdning både blant ansatte og foreldre at «barn er kompetente fra fødsel».

Jesper Juul sier at «barna er kompetente», helt fra starten er de komplette små mennesker – på det nivået de befinner seg. Det betyr ikke at de kan alt, for det tar det et helt liv å lære seg. Men akkurat der de er, må de møtes med respekt og forståelse av seg som subjekt. De er noen, og denne noen har en egen stemme og en egen verdi. De har også evne til å uttrykke noe om sine egne behov, trivsel og trygghet. Kompetente voksne klarer å se og lese barna, hvor de er og hva de trenger. Som foreldre og fagfolk må vi hele tiden tilpasse vår kommunikasjon og hjelp til barnet. Det som er riktig for et barn i en fase kan være langt mindre riktig for et annet barn i en annen fase. Å oppdra barn er en balansegang mellom å holde og slippe, mellom å hjelpe og gi frihet til å prøve selv.

SANDNES KOMMUNE SINE STYRINGSVERKTØY

Sandnes kommune har en felles visjon og verdier:

**“Sandnes – i sentrum for fremtiden
Modig, romslig og sunn”**

FELLES INNSATSOMRÅDER FOR KOMMUNALE BARNEHAGER I SANDNES

De fire innsatsområdene er felles for barnehage- og skoleområdet. ([Se felles overordnet del i Kvalitetsplanen](#))

For barnehagene er disse konkretisert i barnehagenes egenart og barns alder og det er oppført tiltak under hvert av innsatsområdene i [Kvalitetsplanens barnehagedel](#)

Barnehagene skal ifølge kvalitetsplanen nedfelle innsatsområdenes mål og tiltak/ hvordan barnehagen skal oppnå målene i sine årsplaner, rutiner og sin daglige pedagogiske praksis.

Tidlig innsats

Gi et kvalitetsmessig godt barnehagetilbud til alle barn og samtidig sette inn tiltak tidlig dersom det er behov for det.

Tiltak:

Vi forholder oss til MHV rutiner som inneholder tiltaksplan, systematisk arbeid og observasjon

Vi jobber med utvikling av sosial kompetanse, USB og har utarbeidet en plan mot mobbing

Et godt foreldresamarbeid har et kontinuerlig fokus

Styrke allmennpedagogikken gjennom utvikling og systematisk kompetanseheving

Styrke samarbeidet med helsestasjon og prøve ut ny bruk av tospråklige assistenter

Digital praksis i barnehagen

Barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring. Barnehagen skal utøve digital dømmekraft og bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier.

Se plan: [Digital praksis kommunale barnehager i Sandnes](#)

Formålet med planen er:

- å utjevne forskjeller mellom barnehagene både når det gjelder infrastruktur og tilgang på utstyr.
- å øke de ansattes kompetanse i arbeid med digitale verktøy.
- å utjevne sosiale ulikheter hos barna ved å gi alle barn mulighet til å mestre digitale verktøy før skolestart.
- å sikre god og effektiv informasjon og kommunikasjon med foreldre.

Profesjonelle læringsfelleskap og barnehagebasert kompetanseutvikling

Barnehagen skal ha en systematisk og kollektiv kapasitetsbygging der alle ansatte tilegner seg barnehagekunnskap og omgjør den til handlingskompetanse

Tiltak:

- USB
- Pedagogisk analyse
- Faglig kompetanseutvikling innen satsningsområdet.

Barns behov- barns stemme

Hele personalet skal ha handlingskompetanse for å gi barn best mulig støtte i sin utvikling og læring. De ansatte skal ta utgangspunkt i barns behov og det barn er opptatt av. Barnehagebarn skal oppleve barnehagetilbudet som trygt og godt for dem.

Tiltak:

Kompetanseheving om barns generelle utvikling og språkutvikling. Vi bruker blant annet ASK og Tegn til tale for å gi barnet en stemme.

Har fokus på barns medvirkning i hverdagen og gjennom prosjektarbeid i årshjulet

Utviklingsstøttene barnehager (USB)

STYRINGSVERKTØYENE «LOV OM BARNEHAGER» OG «RAMMEPLAN FOR BARNEHAGEN

LOV OM BARNEHAGER:

Barnehagelovens §1

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.»

Nye paragrafer i Lov om barnehager pr.01.01.2021- INKLUDERENDE BARNEHAGEMILJØ

Januar 2021 fikk barnehagene et nytt regelverk for barnehagemiljøet. De nye paragrafene i Lov om barnehager skal sørge for at alle barn får en trygg og god barnehagehverdag.

- Barnehagen har et ansvar for hvordan alle barna har det.
- Alle ansatte har en plikt til å gripe inn hvis et barn ikke har det bra.
- Barnehagen må undersøke og sette inn tiltak hvis et barn ikke har det bra.
- Alle som jobber i barnehagen skal melde fra til styrer, hvis de får mistanke om at et barn ikke har det trygt og godt.
- Barnehagen må lage en skriftlig plan, hvis et barn ikke har det bra i barnehagen.
- Barnehageeier har ansvar for at barnehagene følger reglene, og må legge til rette for at barnehagen oppfyller kravene i loven.
- Gandsfjord bhg har en egen handlingsplan mot mobbing (ligger i Teams Gandsfjord barnehagene – styrings dokumenter)

RAMMEPLANEN PR.01.08.2017

Lov om barnehager med rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

[Rammeplanen](#) er en forskrift til [lov om barnehager](#). Målet med rammeplanen er å gi styrer, pedagogiske ledere og det øvrige personalet en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet. Rammeplanen redegjør for barnehagens samfunnsmandat, og innholdet skal synliggjøres i årsplanen til barnehagene.

Kap.1 - BARNEHAGENS VERDIGRUNNLAG

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Barndommen har egenverdi, og barnehagen skal ha en helhetlig tilnærming til barnas utvikling. Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og danning skal ses i sammenheng.

Det fremgår av barnehageloven §1 at barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene. Alle barnehager skal bygge på verdigrunnlaget som er fastsatt i barnehageloven og internasjonale konvensjoner som Norge har sluttet seg til, slik som FNs konvensjon om barns rettigheter og konvensjon om urfolk og stammefolk i selvstendige stater.

Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse.

BARN OG BARNDOM

Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Å bidra til at alle barn som går i barnehage, får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt. Alle handlinger og avgjørelser som berører barnet, skal ha barnets beste som grunnleggende hensyn, jf. grunnloven §104 og barnekonvensjonen art.3 nr.1.

Personalet skal

- Anerkjennelse og ivareta barndommens egenverdi
- Møte barna som individer og ha respekt for barnas opplevelsesverden
- Gi rom for barnas ulike forutsetninger, perspektiver og erfaringer
- Møte barna med empati og gi dem mulighet til å videreutvikle egen empati og evne til tilgivelse

Slik gjør vi det hos oss

- Ser det enkelte barn, setter oss inn i barnets situasjon og vi aksepterer og respekterer barnet som det er. Vi gleder oss over at hvert barn er unikt.
- Arbeider aktivt med barnas sosialkompetanse, basiskompetanse og kunne håndtere konfliktløsning
- Møter hvert barn i sin utvikling.
- Bruker trygghetssirkelen aktivt
- Gir barna mestringsopplevelser
- Har som mål at alle barn har venner og føler tilhørighet i gruppen.
- Tilrettelegger og beriker leken
- Lar barna medvirke i sin egen hverdag
- Skaper gode relasjoner mellom barn – barn og barn - personal
- Har fokus på barns opplevelser av utvikling, mestring, forskning, lek og læring.
- Gir veiledning og reguleringsstøtte.
- Bidrar til at alle barn får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek.
- Arbeider aktivt med USB
- Legger til rette for at barn i fellesskap med andre, utvikler et positivt forhold til seg selv og egne evner.
- Møter barn som enkeltindivid og skaper gruppetilhørighet.
- Bruker handlingsplan mot mobbing aktivt
- Møter barn med respekt, likeverd og empati. De skal få mulighet til å videreutvikle egen empati og evne til tilgivelse.

DEMOKRATI

Økt mangfold og individualisering gir behov for demokratiforståelse, respekt for forskjellighet og positive holdninger til å leve sammen i fellesskap.

Personalet skal

- Bidra til at barna får oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter.
- Gi barna mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av gjennom å delta i barnehagens fellesskap
- Fremme demokrati der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter
- Skal bidra til at barna får forståelse for og slutter opp om demokratiske verdier og normer som ligger til grunn for det samfunnet vi har i dag
- Anerkjenn barnets åndsfrihet

Slik gjør vi det hos oss

- Barna har rett til å si sin mening, vi lytter til dem og tar deres innspill på alvor.
- Gir barna mulighet for å få kunnskap om forskjellighet for eksempel i religion, livssyn, språk og familieformer.
- Retter søkelys og jobber med fellesskap og demokratiske verdier.
- Bruker FN's barnekonvensjon aktivt
- Har barnemøter og barneintervjuer.
- Har ulike gruppeinndelinger, gruppestørrelser og alders/nivå inndelinger.
- Gir barna mulighet til å lære å medvirke sammen med andre barn.
- Gir barna opplevelse av medvirkning i sin egen hverdag.
- Ser på hvert enkelt barn som et enkelt individ.
- Er lydhøre og viser respekt og forståelse for ulikheter og kunne anerkjenne ulikheter.
- Gi alle barn mulighet til å oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold.
- Fremmer et demokrati og er et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta.
- Lar barna få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på.

MANGFOLD OG GJENSIDIG RESPEKT

Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt, og bidra til at alle barn kan få oppleve glede og mestring i sosiale og kulturelle fellesskap.

Personalet skal

- Bidra til at barna får oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på
- Legge til rette for kulturmøter, gi rom for barnas egen kulturskaping
- Gi barna felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap
- Vise barna hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller
- Bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet
- Bruke mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet, å støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger.
- Legge til rette for kulturmøter og gi rom for barnas egen kulturskaping
- By på varierte impulser, opplevelser og erfaringer og omfatte lokale, nasjonale og internasjonale perspektiver
- Synliggjøre samisk kultur og bidra til at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for det samiske mangfoldet
- Synliggjøre et mangfold av familieformer og sørge for at alle barn får sin familie speilet i barnehagen

Slik gjør vi det hos oss

- Er autoritative ansatte som ser og lytter til barnet.
- Reflekterer og er bevisste våre egne holdninger.
- Jobber med fellesskap, inkludering og mangfoldet i gruppen.
- Markerer ulike merkedager og høytidsdager innenfor de religioner og livssyn som blir representert i barnegruppa.
- Bruker handlingsplanen mot mobbing
- Synliggjør for barna at det er flott at vi tenker og handler ulikt.
- Markerer samenes dag og FN
- Barna opplever at det er lov å prøve og feile, og opplever støtte fra ansatte og andre barn
- Stiller åpne spørsmål som gir barna tid til å reflektere å komme med egne svar.
- Oppfordrer alle barn til å leke ulike leker, inneha ulike roller i rollelek og holde på med ulike aktiviteter.

- Fokus på at barna skaper sin egen identitet og opplever respekt for den de er
- Viser respekt for ulike familieformer og kulturer.
- Gir barna felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskapet
- Lar barna oppleve at det finner mange måter å tenke, handle og leve på.
- Fremmer respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og respekt.
- Motvirker alle former for diskriminering og fremmer nestekjærlighet.
- Legger til rette for varierte aktiviteter hvor både gutter og jenter får delta
- Gir det enkelte barn anerkjennelse for den de er.
- Sprer positive holdninger til barna når det handler om å prøve og feile
- Reflekterer over egne holdninger
- Bruker språket bevisst uavhengig av identitet og kjønn.
- Aktivt bygger gode relasjoner mellom barn - voksne og barn – barn
- Har tett samarbeid med FBU.

LIKESTILLING OG LIKEVERD

Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen.

Personalet skal

- Fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn
- Motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet
- Sørge for at alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen
- Reflektere over egne holdninger for best mulig å kunne formidle og fremme likeverd og likestilling

Slik gjør vi det hos oss– sjekke punktene under -om de finnes i bolken «Personalet skal»

- Gjennom samtaler har vi fokus på at barn skaper sin egen identitet, og opplever respekt for den de er.
- Vi tilbyr varierte aktiviteter og materiell til alle barn uavhengig av kjønn.
- Oppfordrer barna til å leke med ulike leker, inneha ulike roller i rollelek og holde på med ulike aktiviteter
- Bruker handlingsplanen mot mobbing aktivt.
- Stiller åpne spørsmål og gir barna tid til å reflektere og komme med egne svar. I samtaler med barn legger vi vekt på at yrker ikke er tilpasset kjønn.
- Reflekterer og er bevisste våre egne holdninger, formidler og fremmer likeverd og likestilling.
- Jobber aktivt med empati, roser barna som viser empati, gir god fysisk kontakt, oppfordrer barna også til å gi dette.
- Motvirker alle former for diskriminering og fremmer nestekjærlighet
- Gir annerkjennelse og respekt for hvert enkelt individ.
- Sprer positive holdninger til barna når det handler om å prøve og feile
- Bruker språket bevisst uavhengig av identitet og kjønn
- Er gode rollemodeller og forbilder for barna
- Bruker Trygghetssirkelen aktivt

BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold, og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det. Bærekraftig utvikling handler om at mennesker som lever i dag, får dekket sine grunnleggende behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden.

Personalet skal

- Lære barna å ta vare på seg selv, hverandre og naturen
- Fremme verdier og holdninger og praksis for mer bærekraftige samfunn
- Bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden
- Legge grunnlag for barnas evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet
- Legge til rette for at barna får erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen
- Gi barna naturopplevelser og la dem bli kjent med naturens mangfold, og bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen

Slik gjør vi det hos oss

- Gir barna en begynnende artskunnskap om levende organismer i naturen (planter, trær, småkryp, insekter, dyr) og vær, naturfenomener, sammenhenger i naturen (kretsløp)
- Synliggjør hvilke konsekvenser det kan ha for dyreliv og planterike hvis en har stort forbruk av for eksempel papir. (hvor mange trær felles)
- Viser omsorg for dyreliv i og utenfor barnehagen (henge ut fuglemat og behandle alle småkryp med respekt).
- Gjennomfører ukentlige turer i nærmiljøet der det skapes gode samtaler og positive naturopplevelser.
- Markerer verdensmiljødag og deltar på Rusken-dag
- Har fokus på å ta vare på leker, materiell i barnehagen og barnehagens uteområde og bygninger. Har fokus på gjenbruk
- Lærer barna å håndtere søppel gjennom å kildesortere
- Barna deltar i matlaging og i forberedelse til måltid. Barna skal ha et forhold til hvor maten kommer fra

LIVSMESTRING OG HELSE

Barnehagens skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barns fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages. Personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet, jf. barnehageloven §22.

Personalet skal

- Bidra til å fremme barns fysiske og psykiske helse
- Bidra til barns trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing
- Håndtere, stoppe og følge opp dersom et barn opplever krenkelser eller mobbing
- Gi barna støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser
- Gi barna mulighet til ro, hvile og avslapping i løpet av barnehagedagen
- Sørge for at barnehagen er en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barns bevegelsesgleder og motoriske utvikling
- Sørge for at måltider og matlaging i barnehagen gir barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner
- Ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og hvordan dette kan forebygges og oppdages
- Kjenne til opplysningsplikten til barnevernet (jmf bhgloven §22)

Slik gjør vi det hos oss

- Legger til rette for at barna viser respekt for egne og andres fysiske og psykiske grenser.
- Skaper og styrker vennskap – alle barn skal inngå i et positivt samspill og oppleve å ha en venn/være en del av fellesskapet.
- Skaper en god relasjon til det enkelte barn.
- Er bevisst på barns adferds- og følelsesuttrykk.
- Er autoritative omsorgspersoner.
- Har kunnskap om Tidlig innsats.
- Bidrar til barnets trivsel, livsglede, mestring og følelse av egen verdi
- Gir barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner. Er gode rollemodeller i måltidet
- Gir barna ulike oppgaver de kan mestre eller strekke seg etter, bruke humor og glede. Inkludere alle barna i leken
- Tilpasser planer slik at barna opplever mestring og skaper progresjon.
- Er aktive og engasjerte ansatte som bruker kroppen i samspill med barn.

- Legger til rette for at barna opplever bevegelsesglede
- Lærer barna om gode helsevaner som å vaske hender, spise jevnlig sunn mat, være i aktivitet
- Støtter barna i motgang, samt håndtere utfordringer gjennom hverdagen.
- Lærer barna om følelser og aksepterer de ulike følelsene hos alle barn
- Anerkjenner, støtter og veileder barna.
- Har en god dagsrytme som tar vare på barnas behov for hvile og aktivitet

Kap.2 – ANSVAR OG ROLLER

Fra Rammeplanen:

«Barnehageeieren og alle som arbeider i barnehagen, skal sammen bidra til å oppfylle målene og kravene i rammeplanen med utgangspunkt i sine erfaringer og sin kompetanse.

Rammeplanen inneholder plikter for barnehagens personale og omfatter alle som jobber i barnehagen. Barnehagelærere er den profesjonen som utdannes spesielt for å kunne ivareta barnehagens oppgaver. Barnehagen er en lærende organisasjon der hele personalet skal reflektere rundt faglige og etiske problemstillinger, oppdatere seg og være tydelige rollemodeller. De skal ivareta relasjoner mellom barna i grupper, mellom barn og personalet og mellom personalet og foreldrene.

Barnehageeier:

Barnehageeier har det overordnede ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med gjeldende lover og regelverk. Et kompetent pedagogisk personale er en forutsetning foret barnehagetilbud av god kvalitet.

Det forutsettes derfor at barnehageeier vektlegger de ansattes faglige og pedagogiske vurderinger i sin styring.

Styrer:

Styreren er gitt det daglige ansvaret i barnehagen, pedagogisk, personalmessig og administrativt.

Styreren skal sørge for at det pedagogiske arbeidet er i tråd med barnehageloven og rammeplanen, og at personalet utvikler en felles forståelse for oppdraget som er gitt i disse.

Styreren skal sørge for at personalet får ta i bruk sin kompetanse.

En forutsetning for en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse er et godt samarbeid med barnehageeieren, barnehagens pedagogiske ledere og barnehagens øvrige personale.

Styreren leder og følger opp arbeidet med planlegging, dokumentasjon, vurdering og utvikling av barnehagens innhold og arbeidsmåter og sørger for at hele personalgruppen involveres.

Styreren skal sikre at barnehagen har innarbeidet rutiner for samarbeid med relevante institusjoner, slik som skolen, helsestasjonen, den pedagogisk-psykologiske tjenesten og barnevernet.

Pedagogisk leder:

Pedagogisk leder er gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet, i tråd med godt faglig skjønn.

Den pedagogiske lederen skal veilede og sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet.

Den pedagogiske lederen leder arbeidet med planlegging, gjennomføring, dokumentasjon, vurdering og utvikling av arbeidet i barnegruppen eller innenfor de områdene han/hun er satt til å lede.»

I Gandsfjord barnehagene har vi utarbeidet «Standarder» for de ulike yrkesgruppene i barnehagen. Dette ligger lagret i Teams Gandsfjord.

Kap.3 – BARNEHAGENS FORMÅL OG INNHOLD

Barnehagens innhold skal være allsidig, variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen. I barnehagen skal barna få leke og utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Arbeidet med omsorg, danning, lek, læring og sosial kompetanse og kommunikasjon og språk skal ses i sammenheng og samlet bidra til barns allsidige utvikling. Barnehagen skal være en kulturarena hvor barna er medskapere av egen kultur i en atmosfære preget av humor og glede.

Barnehagens fysiske miljø skal være trygt og utfordrende og gi barna allsidige bevegelseserfaringer. Personalet skal utforme det fysiske miljøet slik at alle barn får en mulighet til å delta aktivt i lek og andre aktiviteter, og slik at leker og materiell er tilgjengelig for barna.

OMSORG

Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og for utvikling av empati og nestekjærlighet. Barnehagen skal gi barna mulighet til å utvikle tillit til seg selv og andre. I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for.

Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna som grunnlag for trivsel, glede og mestring.

Personalet skal arbeide for et miljø som ikke bare gjør barna til mottakere av omsorg, men også verdsetter barnas egne omsorgshandlinger.

Personalet skal

- Ivareta barnas behov for fysisk omsorg, inkludert behov for ro og hvile
- Legge til rette for at barna kan knytte seg til personalet og til hverandre
- Sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen
- Møte alle barn med åpenhet, varme og interesse og vise omsorg for hvert enkelt barn
- Være lydhør for barnas uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet
- Støtte og oppmuntre barna til å vise omsorg for andre og til selv å kunne ta imot omsorg
- Bidra til at barn kan utvikle tillit til seg selv og andre

Slik gjør vi det hos oss

- Skaper trivsel og trygghet for barna. Barna vil ha ulikt behov ut fra alder.
- Ser hvert enkelt barn og å gir de det de har behov for i en omsorgssituasjon.
- Oppfordrer barn til å sette ord på og uttrykke ulike følelser, både positive og negative.
- Oppmuntrer barna til å gjenkjenne og anerkjenne egne og andres følelser.
- Er lydhøre, forstår, respekterer og støtter barna.
- Legger til rette for og skaper gode relasjoner.
- Har gode samtaler, med flere samtalelooper
- Møter barna hver dag på en god måte med åpenhet og varme.
- Utøver god omsorg psykisk og fysisk.
- Ivaretar barns fysiske omsorg, inkludert behovet for ro og hvile.
- Skaper miljø der barna utvikler god empati og omsorg for andre.
- Bruker USB aktivt i det daglige arbeidet.

LEK

Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barns utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling. Barnehagen skal inspirere til og gi

rom for ulike typer lek både ute og inne. Barnehagen skal bidra til at og gi rom for ulike typer lek både ute og inne. Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek – alene og sammen med andre.

Personalet skal

- Organisere rom, tid og lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek
- Bidra til at barna får felles erfaringer som grunnlag for lek og legge til rette for utvikling av leketemaer
- Fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta i lek og erfare glede i lek
- Observere, analysere, støtte, delta i og berike leken på barnas premisser
- Veilede barna hvis leken medfører uheldige samspillsmønstre
- Være bevisst på og vurdere egen rolle og deltakelse i barnas lek
- Ta initiativ til lek og aktivt bidra til at alle kommer inn i leken

Slik gjør vi det hos oss – sjekke punktene under -om de finnes i bolken «Personalet skal

- Legger til rette for progresjon i leken
- Legger til rette for ulike lekeformer som rollelek, konstruksjonslek, regeltek, fysisk lek, repetisjonslek, parallell-lek etc. ut ifra alder og modning.
- Legger til rette for gode møteplasser ved å møblere rommet som innbyr til lek.
- Anerkjenner lekens egenverdi.
- Er bevisst på at barn lærer og uttrykker seg best gjennom lek.
- Legger til rette for mindre lekegrupper på avdelingene.
- Har leker og utstyr lett tilgjengelig for barna og rulleres.
- Bruker gjenbruksmateriell i lek og aktiviteter som inspirerer til barns fantasi.
- Legger til rette for lek inne, ute og på tur.
- Har kunnskap om lek og lekens egenverdi.
- Er aktive i leken og bevisst på sin egen rolle i leken.
- Gir barna tid, rom og inspirasjon til lek.
- Jobber kontinuerlig med å skape gode lekemiljø.
- Observere, deltar og veileder i lek.
- Beriker leken for at den skal videreutvikle seg.

- Har humor i hverdagen
- Er gode rollemodeller og bevisste på egne holdninger.
- Støtter barna som har behov for å komme inn i leken.

DANNING

Barnehagen skal støtte barna i å forholde seg prøvende og nysgjerrige til omverdenen og legge grunnlaget for modig, selvstendig og ansvarlig deltakelse i demokratiske fellesskap. Barnehagen skal fremme samhold og solidaritet samtidig som individuelle uttrykk og ferdigheter skal verdsettes og følges opp. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå felles verdier og normer som er viktige for fellesskapet. Barnehagen skal bidra til å fremme barnas tilhørighet til samfunnet, natur og kultur. I barnehagen skal barna få delta i beslutningsprosesser og utvikling av felles innhold. Barna skal støttes i å uttrykke synspunkter og skape mening i den verden de er en del av. Gjennom samspill, dialog, lek og utforskning skal barnehagen bidra til at barna utvikler kritisk tenkning, etisk vurderingsevne, evnen til å yte motstand og handlingskompetanse, slik at de kan bidra til endringer.

Personalet skal

- Tilrettelegge for meningsfulle opplevelser og støtte barnas identitetsutvikling og positive selvforståelse
- Støtte barnas aktivitet, engasjement og deltakelse i fellesskapet
- Synliggjøre og verdsette ulike behov, meninger og perspektiver i fellesskapet
- Legge merke til, anerkjenne og følge opp barnas perspektiver og handlinger
- Utfordre barnas tenkning og invitere dem inn i utforskende samtaler
- Synliggjøre og framheve mangfold og ulikhet som grunnlag for opplevelser, utforskning og læring

Slik gjør vi det hos oss

- Legger til rette for at barna lærer ved å få prøve selv. «Learning by doing»
- Bevisstgjør barna på egen atferd gjennom samtale, speiling og generell tydeliggjøring. Herunder kommer også å styrke barnas evne til selvregulering, konflikthåndtering, kritisk tenkning og å se konsekvenser av egne handlinger. På de minste barna må man bruke håndledning og «se» situasjoner i forkant.
- Gir barna forståelse av egen kultur, norsk kultur og andre kulturer.

- Barna opplever tilhørighet i gruppe, deltagelse og planlegging av barnehagens innhold.
- Er gode rollemodeller.
- Er sensitive autoritative ansatte som er varme og tydelige i vårt samspill med barna.
- Er støttende stillas for barna. Det betyr at vi er støttende og veiledende i barnas utvikling.
- Ser hvert barn som selvstendige individer med individuelle behov og behandler derfor alle forskjellig.
- Gir barna tid og mulighet til refleksjon både individuelt og i mindre grupper.

LÆRING

I barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp og deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre. Barnehagen skal introdusere nye situasjoner, temaer, fenomener, materialer og redskaper som bidrar til meningsfull samhandling. Barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser. Barna skal få undersøke, oppdage og forstå sammenhenger, utvide perspektiver og få ny innsikt. Barna skal få bruke hele kroppen og alle sanser i sine læringsprosesser. Barnehagen skal bidra til læringsfellesskap der barna skal få bidra i egen og andres læring.

Personalet skal

- Sørge for et inkluderende fellesskap og legge til rette for at barn kan bidra i egen og andres læring
- Legge til rette for helhetlige læringsprosesser som fremmer barnas trivsel og allsidige utvikling
- Være oppmerksomme på barnas interesser og engasjement og legge til rette for læring i ulike situasjoner og aktiviteter
- Støtte og berike barnas initiativ, undring, nysgjerrighet, kreativitet, læringslyst og tiltro til egne evner
- Utvide barnas erfaringer og sørge for progresjon og utvikling i barnehagens innhold
- Støtte barnas refleksjoner rundt situasjoner, temaer og fenomener og skape forståelse og mening sammen med dem
- Sørge for at alle barn kan få rike og varierte opplevelser og erfaringer, utfordringer og mestringsopplevelser.

Slik gjør vi det hos oss

- Legger til rette for læring gjennom lek.
- Legger til rette for at barn får nye impulser gjennom valg av tema.
- Utstyr og materiell som bidrar til ny læring er lett tilgjengelig for barna.

- Bruker gjenbruksmateriell.
- Gir barna utfordringer og opplevelse av mestring hver dag.
- Legger opp til tema som bidrar til at barna bruker sin nysgjerrighet og kreativitet.
- Barnas utvikling ivaretas gjennom barnehagens planer.
- Barn og ansatte er aktive i læringsprosessen.
- Er kunnskapsrike som inspirerer barna til at vi sammen skal finne ut og undersøke det barna er opptatt av.
- Filosoferer, resonnerer og undrer oss sammen med barna.
- Legger til rette for aktiviteter, leker og spill som er aldersadekvat og ut fra modning.
- Inspirerer og støtter barna gjennom deres nærmeste utviklingszone
- Er oppdaterte på forskning.
- Legger til rette for helhetlig læringsprosesser som fremmer barnas trivsel og allsidig utvikling.

VENNSKAP OG FELLESSKAP

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne.

Personalet skal

- Støtte barns initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner
- Samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap
- Støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- Støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- Forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre

Slik gjør vi det hos oss

- Støttende og tilstedeværende voksne - " rumpe-pedagogikk".
- Vi jobber systematisk med verktøy som "Steg for steg", "Kanin og Pinnsvin", "Gleding", vennskapsuke og vennskapsplakat og lekegrupper for å ivareta arbeid med å utvikle sosial kompetanse.
- Vi deler ofte barnegruppa inn i mindre grupper for å ivareta vennskap og danne nye vennskap (nære relasjoner), samt skape trygghet og trivsel.
- Vi veileder barna tett på i sosiale ferdigheter slik at barna evner å knytte og opprettholde vennskap. (For eksempel i tråd med de fem komponenter. Ref. «Du og jeg og vi to» av Kari Lamer)
- Fokus på ulike typer lek. For eksempel rollelek, konstruksjonslek.
- Bevisste på egne holdninger i forhold til sosiale konstruksjoner, som for eksempel kjønnsroller.
- Støttende stilas i konflikt. Lærer barna å løse egne konflikter. Dette fremmer robuste barn.
- Normalisere forskjeller (mangfold).

KOMMUNIKASJON OG SPRÅK

Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling. Gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening.

Personalet skal

- Anerkjennelse og respondere på barnas ulike verbale og non-verbale uttrykk og støtte deres språkutvikling
- Stimulere barnas verbale og non-verbale kommunikasjon og legge til rette for at alle barn involveres i samspill og i samtaler
- Sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språk som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser
- Være bevisst på sine roller som språklige forbilder og være lydhøre i kommunikasjon med alle barn
- Følge med på barnas kommunikasjon og språk og fange opp og støtte barn som har ulike formere for kommunikasjonsvansker, som er lite språklige aktive, eller som har sen språkutvikling
- Bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktiv fremme og utvikle barnas norsk-/samiskspråklige kompetanse

Slik gjør vi det hos oss

- Vi bruker ulike verktøy, som ASK, symboler, «Babblarne» som er bygget på Karlstadmodellen, Tegn til tale, Grep om begreper, kroppsspråk, konkrete og visualisering i kommunikasjon med barn.
- Vi bruker «Språktrappa» til Sandnes kommune og har fokusord knyttet til tema. Fokusordene henges opp på avdelingene og danner utgangspunkt for samlingsstunder, lekegruppe-aktiviteter, språkleker og formingsaktiviteter. Fokus ordene skal også brukes kontinuerlig i uformell aktivitet og i hverdagen når vi snakker med barna.
- Vi har kontinuerlig fokus på Språkstøtte innen USB, som for eksempel selvsnakk og parallellsnakk.
- Anerkjennelse og inkluderer forskjellige typer språk, både nonverbalt og verbalt.
- Bruker ulike spill som arena til den formelle og uformelle samtalen.
- Lar barna skape formidlingsglede ved for eksempel at barnet leder en samlingsstund.
- Bruk av forskjellige typer av bøker, sanger, rim, regler og sangleker på forskjellige måter. Vi leker med språket.

Kap.4- BARNES MEDVIRKNING

Barnehagen skal ivareta barns rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet (barnehageloven §1 og §3. Barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måte som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. Også de yngste barna og barn som kommuniserer på andre måter enn gjennom tale, har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter på egne vilkår.

Personalet skal

- Gi barna jevnlig mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurdering av barnehagens virksomhet. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.
- Observere og følge opp alle barns ulike uttrykk og behov.
- Tillegge barnas synspunkter vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta

Slik gjør vi det hos oss

- Barna har rett til å si sin mening. Barns mimikk og kroppsspråk vektlegges hos de yngste.
- Barna får mulighet til å komme med innspill på innholdet i hverdagen, i den grad de har forutsetninger for dette
- Bruker observasjoner for å bli kjent med barn og deres utfordringer.
- Barna medvirker til det daglige innholdet og aktivitetene i barnehagen, tar hensyn til alder og modning. Er bevisst på barnets ulike uttrykksformer.
- Har Barnemøter og barneintervju.
- Lytter til barna.
- Er lydhøre og løsningsorienterte og tar barns innspill på alvor.
- Har fokus på USB

Kap.5 - SAMARBEID MELLOM HJEM OG BARNEHAGE

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling jf.Barnehageloven§1. Foreldre og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Foreldresamarbeidet skal både skje på individnivå, med foreldrene til hvert enkelt barn, og på gruppenivå, gjennom foreldrerådet og

samarbeidsutvalget. Samarbeidet skal sikre at foreldrene får medvirke til den individuelle tilretteleggingen av tilbudet. Både foreldrene og personalet må forholde seg til at barnehagen har et samfunnsmandat og verdigrunnlag som det er barnehagens oppgave å forvalte.

Intensjonen med foreldreråd og samarbeidsutvalg er at disse ordningene skal gi mulighet for å ivareta foreldrenes kontakt med barnehagen på en aktiv måte. Foreldrerådet skal fremme foreldrenes fellesinteresse og bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø. Foreldrerådet skal bli forelagt saker som er viktige for foreldrenes forhold til barnehagen.

Samarbeidsutvalget skal være et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ. Samarbeidsutvalget skal bli forelagt saker som er viktige for barnehagens innhold og virksomhet, og for forholdet til foreldrene. Samarbeidsutvalget skal fastsette barnehagens årsplan. Øvrige saker av viktighet er for eksempel forslag til budsjett eller driftsendringer.

Personalet skal

- Ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene
- Sørge for at samarbeid mellom hjemmet og barnehagen alltid skal ha barnets beste som mål
- Ha fokus på at foreldrene og ansatte har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling
- Legge til rette for foreldresamarbeid og god dialog med foreldrene
- Sørge for at foreldresamarbeidet skal både skje på individnivå, med foreldrene til hvert enkelt barn og på gruppenivå gjennom Foreldrerådet og Samarbeidsutvalget (SU)
- Legge til rette for at foreldrene og barnehagen på individnivå jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkelt barnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring
- Begrunne sine vurderinger overfor foreldrene og ta hensyn til foreldrenes synspunkter
- Sørge for at både foreldre og ansatte forholder seg til at barnehagen har et samfunnsmandat og verdigrunnlag som det er barnehagens oppgave å forvalte
- Tilstrebe at barnet ikke kommer i lojalitetskonflikt mellom hjemmet og barnehagen

Slik gjør vi det hos oss -sjekke punktene under -om de finnes i bolken «Personalet skal»

- Vi bruker en tilvenningsmodell til Gandsfjord barnehagene
- Tilvenningsdagene er delt på 0-3 år 5 dager og 3-5 år 3-5 dager.
- Vi har besøksdag på våren for nye barn og foreldre.
- Vi har foreldremøte for nye foreldre.
- Når barnet starter i barnehagen, er vi opptatt av å skape gode relasjoner til barn og foreldre.

- Barnehagen legger til rette for at barnet får tid til å skape gode relasjoner og knytte seg til de voksne og barnegruppen.
- Vi vil ha en tett oppfølging med barna slik at de føler trygg, ivaretatt og sett.
- Vi er sensitive ansatte som er lydhøre for barnas behov.
- Vi bruker trygghetssirkelen som et verktøy for at barn opplever trygghet til å leke, utforske og lære.
- Ha rutiner slik at barn og foreldre blir involvert i dagsrytme.
- Anerkjenner foreldres kunnskap om eget barn
- Bygge relasjoner til foreldrene i tilvenningsperioden
- Bruke foreldrenes kunnskap til å skape gode relasjoner slik at barn opplever trygghet.
- Bruke trygghetssirkelen aktivt sammen med foreldrene.
- Pedagogisk leder har en utvidet oppstartsamtale med foreldrene/foresatte.

Kap.6 - OVERGANGER

I Arbeidet med ny kvalitetsplan for et helhetlig opplæringsløp i Sandnes kommune er det utarbeidet Standard for overganger.

Lenke til planen [standard-for-overganger-i-barnehager-og-skoler.pdf \(sandnes.kommune.no\)](https://sandnes.kommune.no/standard-for-overganger-i-barnehager-og-skoler.pdf)

NÅR BARNET BEGYNNER I BARNEHAGEN

Personalet skal

- I samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen
- Tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn
- Sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære

Slik gjør vi det hos oss

- Ha rutiner slik at barn og foreldre blir involvert i dagsrytme.
- Anerkjenner foreldres kunnskap om eget barn
- Bygge relasjoner til foreldrene i tilvenningsperioden
- Bruke foreldrenes kunnskap til å skape gode relasjoner slik at barn opplever trygghet.
- Bruke trygghetssirkelen aktivt sammen med foreldrene.

- Pedagogisk leder har en utvidet oppstartsamtale med foreldrene/foresatte. Vi bruker en tilvenningsmodell til Gandsfjord barnehagene
- Tilvenningsdagene er delt på 0-3 år 5 dager og 3-5 år 3-5 dager.
- Vi har besøksdag på våren for nye barn og foreldre.
- Vi har foreldremøte for nye foreldre.
- Når barnet starter i barnehagen, er vi opptatt av å skape gode relasjoner til barn og foreldre.
- Barnehagen legger til rette for at barnet får tid til å skape gode relasjoner og knytte seg til de voksne og barnegruppen.
- Vi vil ha en tett oppfølging med barna slik at de føler trygghet, ivaretatt og sett.
- Vi er sensitive ansatte som er lydhøre for barnas behov.
- Vi bruker trygghets sirkelen som et verktøy for at barn opplever trygghet til å leke, utforske og lære

OVERGANGER INNAD I BARNEHAGEN

Personalet skal

- Sørge for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med alle barn og personalet

Slik gjør vi det hos oss

- Følge barn mellom avdelinger på besøksdagene og ved oppstart på ny avdeling i august
- Skape trygghet og gode relasjoner til barn som skal bytte avdeling.
- Gi foreldrene muligheten til å ha en dag sammen med barnet på avdelingen for å bli kjent med personal, rutiner og barnegruppen
- Vi setter opp en plan med fast dag/dager i uken der barna er på besøk på ny avdeling.
- Vi har ulike arrangementer gjennom hele året barnegruppene og personalet møtes.
- Vi har fokus på en trygg overgang der barna blir kjent med personalet, barna og avdelingen.
- Er det mulighet følger en kjent ansatt med over den første perioden.
- Det gjennomføres overgangsmøter mellom pedagogisk leder før barna flytter over.
- Det er besøksdag sammen med foreldrene i oppstarten.
- Overgangen mellom avdelingene i barnehage starter på våren.

OVERGANGEN MELLOM BARNEHAGE OG SKOLE

Personalet skal

- I samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuell skolefritidsordning.
- Utveksle informasjon som utgangspunkt for samarbeid om førskolebarna. Barnehagen må ha samtykke fra foreldre for å dele opplysninger om enkeltbarn med skolen
- De eldste barna skal få mulighet til å glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehagen og skolen.
- Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner.
- Legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen
- Gjøre barna kjent med hva som skjer i skolen og skolefritidsordningen

Slik gjør vi det hos oss

- Legger til rette for gode overganger gjennom samtaler med foreldre og skole.
- Følge kvalitetsplanen for et helhetlig utdanningsløp i Sandnes kommunen
- Innhente samtykke fra foreldre for å utveksle informasjon til skolen.
- Legge til rette for at barn får et positivt inntrykk av skolen.
- Legge vekt på å skape trygghet og kjennskap til skole og SFO
- Være engasjerte og ha kunnskap om hvordan legge til rette for at barn lærer gjennom å være aktive.
- Utarbeide årshjul for 5 åringene
- Være kjent med ulike metoder og aktivitet som «lekbasert læring» og «skrivedans». Overgangen til skole er et samarbeid mellom barnehage, skole og foreldre.
- Vi legger til rette for at overgangen blir trygg og god for barna.
- Barnehagen og skolen utveksler informasjon ved behov med foreldres samtykke.
- Vi har samarbeid med skolene i nærmiljøet, Lura skole og Porsholen skole.
- Vi har besøksdager til skolen 2 – 3 ganger i året der barna får mulighet til å lære enkelte skolebegreper, og en førforståelse på hva skole er.

- Barnehagen vil gjennom gruppen med de eldste barna gi motivasjon og kunnskap til å møte skolen. Skape nysgjerrighet blant barna på det å begynne på skolen.
- Barnehagen eller foreldrene følger barna på SFO- besøk på de to nærskolene Porsholen og Lura skole
- Følger Årshjulet for overgang barnehage –skole. Ligger i Gandsfjord teams>Overganger.

Kap.7 - BARNEHAGEN SOM PEDAGOGISK VIRKSOMHET

Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes. Barn og foreldre har rett til medvirkning i disse prosessene. Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet, er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. For å oppnå dette skal barnehagen være en lærende organisasjon, og det pedagogiske arbeidet skal være begrunnet i barnehageloven og rammeplanen.

PLANLEGGING

Personalet skal

- Planlegge som grunnlag for å tenke og handle langsiktig og systematisk,
- Planlegge slik at det blir kontinuitet og progresjon både i arbeidet det enkelte barn og med hele barnegruppen
- baseres planleggingen på kunnskap om barns trivsel og allsidig utvikling.
- Sørge for at planleggingen baseres på observasjon, dokumentasjon, refleksjon, systematisk vurdering og samtaler med barn og foreldre.
- Bidra til å utarbeide årsplan og bruke årsplanen som et arbeidsredskap
- I tillegg til årsplanen utarbeide planer for kortere og lengre tidsrom og for ulike barnegrupper etter behov.
- Bruke årsplanen som et arbeidsredskap. Årsplanen skal dokumentere barnehagens valg og begrunnelser

Slik gjør vi det hos oss

- Være kjent med alle planer rammeplan, årsplan og progresjonsplan, vi arbeider aktivt ut fra disse.
- Bruke progresjonsplanen aktivt
- Delta aktivt i utarbeidelsen av årsplanen.

- Ta ansvar for at tildelt planleggingstid blir brukt som avtalt.
- Ha ledermøter, avdelingsmøter, planleggingsdager og personalmøter.
- Ha morgenmøte eller morgenmøtebok.
- Utarbeide planer ut ifra observasjon og kunnskap om enkelt barn og barnegruppe. Bruker rammeplanen og årsplanen aktivt på ledermøter, personalmøter og avdelingsmøter.
- Hele personalet deltar i utarbeidelse av årsplan og progresjonsplan.
- Utarbeider månedsplaner, 3 månedsplaner eller halvårsplaner ut fra rammeplan, årsplan og progresjonsplan.
- Utarbeider barnehagens årshjul og USB årshjul
- Har jevnlig barnemøter – barns medvirkning til månedsplan.
- Brukerundersøkelse og tilbakemeldinger fra foreldre og SU tas med i planlegging.

VURDERING

Personalet skal

- Jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet, for på den måten å kunne lære av egen praksis og bidra til å utvikle barnehagen som pedagogisk virksomhet.
- Sørge for at vurderingsarbeidet bygger på refleksjoner som hele personalgruppen er involvert i, dette kan gi utgangspunkt for videre planlegging og gjennomføring.
- Vurdere faglige og etiske problemstillinger

Slik gjør vi det hos oss

- Ha morgenmøte, morgenmøtebok
- Vurdere planer og sikkerhet daglig.
- Evaluere hver måned og har halvårs evalueringer.
- Gjennom veiledning ta opp etiske og faglige problemstillinger.
- Vurderer og reflekterer over egen praksis gjennom evaluering, veiledning og arbeidet med USB. Vi reflekterer sammen i de ulike møtene.
- Ha faste refleksjonsgrupper og veiledninger.
- Ha kunnskap om barns utvikling Måneds -, halvårs – og prosjekt evaluering

- Fortløpende evaluering og vurderinger av barn og barnegruppen, videre vurderinger og refleksjoner på avdelingsmøter.
- Evaluering av sikkerheten
- Barna deltar i evalueringen av aktiviteter og arrangementer.
- Reflektere videre ut fra brukerundersøkelse og tilbakemelding fra barn og foreldre.

DOKUMENTASJON

Personalet skal

- Dokumentere for å synliggjøre hvordan personalet arbeider for å oppfylle kravene i barnehageloven og rammeplanen
- Sørge for at dokumentasjonen av det pedagogiske arbeidet inngår i arbeidet med å planlegge, vurdere og utvikle den pedagogiske virksomheten.
- Dokumentere vurderinger om barnegruppens og enkeltbarns trivsel og allsidige utvikling. Dette gjøres for at det er nødvendig for å gi barnegruppen og enkeltbarn et tilrettelagt tilbud. Dette kan gi grunnlag for å tilpasse og videreutvikle det pedagogiske arbeidet.
- Ivareta barns rett til vern om sin personlige integritet. Et etisk perspektiv skal derfor ligge til grunn ved dokumentasjon av barnegruppen og enkeltbarn
- Behandle personopplysninger i samsvar med personopplysningsloven (GDPR). Med behandling av personopplysninger menes all innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering av opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson.
- Sørge for at foreldres rett til å se og få utlevert dokumentasjon om egne barn ivaretas. Det gjelder også retten til å få slettet eller korrigert opplysninger som er feilaktige eller misvisende.

Slik gjør vi det hos oss

- Dokumentere det pedagogiske arbeidet. Vi legger til grunn et etisk perspektiv ved dokumentasjon av barnegruppen og enkeltbarn.
- Ta bilder av aktivitetene
- Bruke kartleggingsverktøy etter behov.
- Barnas hverdag blir dokumentert
- Bestemmelsene i personopplysningsloven må overholdes ved bruk av foto- og film kamera i barnehagen. (GDPR)
- Vi dokumenterer for å synliggjøre det pedagogiske arbeidet i barnehagen.
- Årsplan og progresjonsplan ligger på barnehagens hjemmeside.
- Foreldrene får tilsendt månedsplan hver måned.

- Vi bruker ulike kartleggingsverktøy som Alle med, Tras og andre ved behov i samråd med foreldre.
- Barnas hverdag blir dokumentert.
- Vi bruker Facebook og infoskjerm
- Vi dokumenterer barnas arbeid i redaksjonsgruppe, prosess arbeidet i barnehagen og gjennom kommunikasjonen med foreldrene på transponder og infoskjerm/tavler

TILRETTELEGGING AV DET ALLMENNPEDAGOGISKE TILBUDET

Personalet skal

- Tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder.
- Sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud. Tilretteleggingen skal vurderes underveis og justeres i tråd med barnets behov og utvikling.
- Formidle barnehagens innhold på en måte som gjør at ulike barn kan delta ut fra egne behov og forutsetninger.
- Jobbe for å inkludere og tilrettelegge for sosial deltakelse for alle barna.
- Opplyse foreldre om retten til å kreve en sakkyndig vurdering av om barnet har behov for spesialpedagogisk hjelp. Dette gjøres dersom det er grunn til å tro at barnets behov ikke kan dekkes innenfor det allmennpedagogiske tilbudet.
- Sørge for at barn som mottar spesialpedagogisk hjelp inkluderes i barnegruppen og i det allmennpedagogiske tilbudet.

Slik gjør vi det hos oss

- Følge rutiner for tidlig innsats.
- Ha kunnskap om det enkelte barn.
- Sørge for at barn som trenger ekstra støtte tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud.
- Sørge for at barn som mottar spesialpedagogisk støtte inkluderes i barnegruppen og i det allmennpedagogiske tilbudet.
- Vi observerer og reflekterer om enkelt barn i samråd med foreldre, og setter inn enkelte tiltak ut fra de rammene vi har.
- Vi lager tiltaksplaner ved behov.

- Vi har fokus på rutiner og de daglige pedagogiske planene til hver avdeling. Vi skal kunne tilrettelegge for barn i det allmennpedagogiske tilbudet.
- Vi følger tidlig innsats satsingen til kommunen.
- Vi tar kontakt med eksterne instanser som for eksempel helsestasjon, PPT, barne- og familieenheten

Kap.8 – BARNEHAGENS ARBEIDSMÅTER

ARBEIDSMÅTER

Arbeidsmåtene skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, fremme læring og danning og gi barn mulighet for medvirkning.

Personalet skal

- Ta i bruk varierte arbeidsmåter, og de skal tilpasses til enkeltbarn, barnegruppen og lokalmiljøet.
- Ta utgangspunkt i barnas erfaringer, interesser, synspunkter og initiativ i barnehagens daglige arbeid og ved valg og gjennomføring av temaer og prosjekter
- Bygge på kreativitet og lek og være åpne for improvisasjon og barns medvirkning
- Veksle mellom spontane og planlagte aktiviteter
- Stimulere barnas undring og evne til å stille spørsmål, søke opplevelser, ta initiativ og mestre nye ting
- Gi barna varierte inntrykk og mulighet til å uttrykke seg på forskjellige måter
- Arbeide tverrfaglig og helhetlig og se de ulike delene i rammeplanen i sammenheng
- Inkludere nærmiljø og lokale forhold ved planlegging og gjennomføring av aktiviteter
- Jevnlig vurdere om valg av arbeidsmåter bidrar til å realisere rammeplanen

Slik gjør vi det hos oss

- Har gode skriftlige planer og mål som er kjent for og tilgjengelig for alle ansatte
- Deler i smågrupper
- Planene bygger på observasjoner og kartlegginger av enkeltbarn og barnegruppen
- Distribuerer planer til foreldre

PROGRESJON

Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære og oppleve framgang. Alle barna skal kunne oppleve progresjon i barnehagens innhold.

Personalet skal

- Legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter.
- Sørge for at barna får utfordringer tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskaper og ferdigheter.
- Oppdage, følge opp og utvide det barna allerede er opptatt av
- Planlegge og tilrettelegge for progresjon i barnehagens innhold for alle barn
- Bidra til at barna får mestringsopplevelser og samtidig har noe å strekke seg etter
- Legge til rette for fordypning, gjenkjennelse og gjentakelse i barnehagens innhold og arbeidsmåter
- Introdusere nye perspektiver og tilrettelegge for nye opplevelser og erfaringer
- Sørge for progresjon gjennom bevisst bruk av materialer, bøker, leker, verktøy og utstyr og gjøre disse tilgjengelige for barna

Slik gjør vi det hos oss

- Legger til rette for progresjon i verdigrunnlaget og innholdet i barnehagen.
- Skape progresjon i det pedagogiske innholdet gjennom valg av lekemateriell og utforming av rom.
- Gi barn utfordringer etter alder og modning slik at de kan oppleve mestring samtidig som de har noe å strekke seg etter.
- Legger til rette for at rutinesituasjoner skal ha progresjon ut fra alder og nivå.
- Være opptatt av barnas interesse Vi arbeider med progresjon gjennom fagområdene i rammeplanen.
- Barna skal ha opplevelser og læring tilpasset hvert alderstrinn og nivå.
- Barna skal få nye utfordringer, erfaringer og opplevelser for hvert år de er i barnehagen.
- Vi tar opp igjen aktiviteter år for år fordi samme aktivitet vil gi barna nye opplevelser og ny innsikt sett i forhold til alder og modning.
- Barnehagen har utarbeidet en egen progresjonsplan på fagområdene som ligger som et vedlegg til årsplanen.

BARNEHAGENS DIGITALE PRAKSIS

Barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring. Ved bruk av digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet skal dette støtte opp om barns læreprosesser og bidra til å oppfylle rammeplanens føringer for et rikt og allsidig læringsmiljø for alle barn. Ved bruk av

digitale verktøy skal personalet være aktive sammen med barna. Samtidig skal digitale verktøy brukes med omhu og ikke dominere som arbeidsmåte.

Personalet skal

- Utøve digital dømmekraft når det gjelder informasjonssøk og ha et bevisst forhold til opphavsrett og kildekritikk
- Ivareta barnas personvern
- Bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier
- Legge til rette for at barn utforsker, leker, lærer og selv skaper noe gjennom digitale uttrykksformer
- Vurdere relevans og egnethet og delta i barnas mediebruk
- Utforske kreativ og skapende bruk av digitale verktøy sammen med barna

Slik gjør vi det hos oss

- Se progresjonsplanen-fagområdet Natur, miljø og teknologi

Kap.9 - BARNEHAGENS FAGOMRÅDER

Kommunikasjon, språk og tekst

Gjennom arbeidet skal barnehagen bidra til at barn får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulerer til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.

Tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold. Både den nonverbale og den verbale kommunikasjonen er viktig for å utvikle et godt muntlig språk. Å få varierte og rike erfaringer er avgjørende for å forstå begreper. Å samtale om opplevelser, tanker og følelser er nødvendig for å få et rikt språk.

1-2 år	2-3 år	3-5 år	5-6 år
<ul style="list-style-type: none"> Barna kommuniserer en til en, både nonverbalt og verbalt. Barna deltar i samspill med voksen/barn og barn/barn. Bevisstgjør begreper i hverdagssituasjoner. Bli bevisst på navnene i gruppa. Leker, improviserer og eksperimenterer med språk, rim, rytme, ord og lyder. Bli kjent med bøker og ulik litteratur og Ipad. Lytter til lydbøker. Bli kjent med ulike språk. Får erfaring med språkapper. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna får erfaring i å lytte og delta i samspill med andre barn. Erfarer ulike formidlingsmåter og kommunikasjonsmetoder. Får erfaringer med regler, rim, rytme, lyder og ord. Får kjennskap til sanger på ulike språk. Bli kjent med litteratur i ulike sjangre fra nåtid og fortid. Får erfaring med variert barnelitteratur/kultur. Leker med språksymboler og tekst. Deltar i begynnende rollelek. Får erfaring med interaktive bøker (Eks: lydbok, E-bok). Bli kjent med ulike språk-apper og spill som bygger på samarbeid og logikk. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna er kjent med bøker, bilder, sanger, dikt, rim og regler. Får erfaringer med bokstaver og symboler. Bli bevisst på eget navn muntlig og som ordbilde/skriftlig. Videreutvikler sin begrepsforståelse og økende ordforråd. Barna erfarer å få uttrykke seg på ulike måter, nonverbalt og kreativt. Barna leker med språk, lyd, rim, ord og rytmer. Deltar i samtaler her og nå og øver på å lytte. Barna får erfaring med samtale en til en, samt i gruppe og får øvelse i å vente på tur. Bruker språket til å uttrykke sine følelser, tanker, meninger, ønsker og erfaringer på en hensiktsmessig måte til å løse konflikter. Erfarer at digitale verktøy er en kilde for å tilegne seg kunnskap. Hører/se på lydbok og E-bok. Bli kjent med å lage bøker/film/tekstskaping digitalt. Opplever glede og stolthet over sitt morsmål og kultur. Deltar i å presentere fra sin familie/kultur/språk. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna er kjent med bøker, bilder, sanger, dikt, rim og regler. Barna skal kunne holde tråden i en fortsettelsesbok/bok og kunne gjengi noe av innholdet, ut fra sine forutsetninger. Møter og blir fortrolig med symboler som tallsiffer og bokstaver. De øver på å skrive navnet sitt og øve på å ha et funksjonelt blyantgrep. Jobber med tekstskaping enkeltvis og i gruppe. Både i skrift/tegneform og digitalt. Kan holde fokus gruppevis og selvstendig, etter situasjon og egne forutsetninger. Barna skal kunne delta i samtaler en til en og i gruppe, samt kunne vente på tur. Lytte til andre og bidra i et felles tema. Gjøre kollektiv beskjed om til aktiv handling og utføre handlingen. Bli kjent med, og oppleve mestring i regeltekst. Bruker språket til å uttrykke sine følelser, ønsker og å dele sine erfaringer. Kunne bruke dette som redskap til konfliktløsning og relasjonsbygging.

- Blir kjent med ulike digitale verktøy, språk-apper og spill som bygger på samarbeid og logikk.

- Erfarer det å stå fremme i forsamling.
- Opplever glede og stolthet over sitt morsmål og kultur. Deltar i å presentere fra sin familie/kultur/språk.

Personalet skal: (Rammeplanen)

- skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre
- synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer
- invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål
- oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket
- bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer
- inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter.

Kropp, bevegelse, mat og helse

Vaner og handlingsmønstre tar form allerede fra tidlig alder. Gode vaner som tilegnes i barnehagealder, kan vare livet ut. Barnehagen skal legge til rette for at alle barn kan oppleve bevegelsesglede, matglede og matkultur, mentalt og sosialt velvære og fysisk og psykisk helse. Barna skal inkluderes i aktiviteter der de kan få være i bevegelse, lek og sosial samhandling og oppleve motivasjon og mestring ut fra egne forutsetninger. Barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet og egne og andres grenser.

Barn er fysisk aktive, og de uttrykker seg mye gjennom kroppen. Grunnleggende motoriske ferdigheter og god helse utvikles i barnehagealder. Gjennom kroppslig mestring utvikler barn en positiv selvoppfatning og bevissthet om kropp og helse. Barnehagen skal bidra til gode vaner og sunt kosthold.

1-2 år	2-3 år	3-5 år	5-6 år
<ul style="list-style-type: none"> Barna får gode erfaringer med varierte og allsidige bevegelser på ulikt underlag. Stimuleres til å bruke de grunnleggende bevegelsene og sansene. Får god balanse mellom aktivitet, hvile og kosthold. Får en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring. Får mulighet til å smake på ulike typer mat og tilbys et godt, sunt og balansert kosthold. Får begynnende finmotoriske erfaringer. Får begynnende forståelse og erfaringer med kroppslige grenser hos seg selv og hos andre. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna får gode erfaringer med varierte, allsidige og kroppslige utfordringer, både ute og inne. Videreutvikle sin kroppsbeherskelse, grov og finmotorikk og koordinasjon. Får tilbud om gode, næringsrike måltider og deltar på matforberedelser. Lære seg enkle hygieneregler. Potte/do-trening. Får erfaringer og forståelse for egen og andres kropp. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna får et variert tilbud som stimulerer både fin- og grovmotoriske utviklingen. Får erfaringer og begynnende mestring for pinsettgrep, blyantgrep og klipping. Får kjennskap til hva et sunt kosthold er. Økt deltakelse i matlaging og innsikt i matens opprinnelse. Produksjon av matvarer og veien fra råvarer til måltid. Tilegne seg gode rutiner for hygiene og helse. Utvikle forståelse for at alle er forskjellige og dermed har forskjellige grenser. Får positiv selvoppfatning gjennom kroppslige utfordringer og mestring. Får kjennskap om menneskekroppen og dens funksjon. Gode og vonde hemmeligheter og berøringer. Får erfare glede ved å bruke naturen gjennom fysisk aktivitet og kjenne på høy puls. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna får oppleve psykisk og fysisk mestring i møte med nye utfordringer og aktiviteter både ute og inne. Øve seg på øye – hånd og øye – fot koordinasjon. Får et positivt og bevisst forhold til egen kropp. Lære å sette grenser for seg selv og respektere andres meninger/ grenser. Får bedre kjennskap om menneskekroppen og dens funksjoner, samt de får en bredere forståelse for ord som gode og vonde hemmeligheter og berøringer. Kunne være i stand til å vurdere og mestre risikofylt lek Tilegne seg økt kunnskap om at kosthold og fysisk og psykisk livskvalitet har sammenheng. Økt deltakelse i rutinene rundt matlaging, forberedelse og renhold.

Personalet skal: (Rammeplanen)

- være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring
- bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper om kost, hygiene, aktivitet og hvile

- gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet
- bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser
- legge til rette for at måltider og matlaging bidrar til måltids glede, deltakelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna
- kjenne og praktisere nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak som gjelder barn.

Kunst, kultur og kreativitet

Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen skal legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforskning, fordypning og progresjon. Barna skal støttes i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk.

Kreative aktiviteter er en del av barnehagens hverdag. Et mangfold av kulturuttrykk vil gi barn verdifulle inntrykk og lære dem å uttrykke seg gjennom de mange kulturelle språk. Barnekulturen utvikles gjennom leken og barnehagens oppgave blir å utvikle, bevare og stimulere barnets nysgjerrighet og forskertrang så rikt og allsidig som mulig. Kulturelle opplevelser og å skape noe felles, bidrar til samhørighet.

1-2 år	2-3 år	3-5 år	5-6 år
<ul style="list-style-type: none">• Barn stimuleres til undring og bruk av sanser og fantasi.• Får erfaring med ulikt materiell og redskaper som bidrar til skaperglede.• Lytter til og beveger seg til ulike musikkjangrer og fortellerformer.• Blir kjent med rytmeinstrumenter, bevegelsessanger og enkle folkeeventyr.• Har tilgang til rom og materialer som stimulerer deres lekende og estetiske uttrykksformer.	<ul style="list-style-type: none">• Barna får opplevelser med formidling og dramatisering av eventyr og historier.• Får erfaringer med flere musikkjangre og kunst- og uttrykksformer.• Tar i bruk egen fantasi, kreativ tenkning og skaperglede gjennom bruk av ulike materialer og verktøy.• Får opplevelse av skaperglede og mestringsfølelse.• Har tilgang til rom og materialer som støtter og utfordrer deres lekende og estetiske uttrykksformer.	<ul style="list-style-type: none">• Barna utvikler sine evner til å bearbeide og kommunisere sine inntrykk og følelser. Utrykker seg variert gjennom skapende virksomhet.• Styrker sin kulturelle identitet og sitt personlige uttrykk og kan følge egen inspirasjon.• Tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede.• Får kjennskap om virkemidler, teknikk og form for å kunne uttrykke seg estetisk gjennom språk, musikk, sang, dans, kunst og drama.• Får erfaringer i prosessen med å lage fortellinger, dramatisering, animasjonsfilm og annen dokumentasjon.	<ul style="list-style-type: none">• Barna får elementær kunnskap om virkemidler, teknikk og form, for å kunne uttrykke seg estetisk i et visuelt språk som musikk, sang, dans og drama.• Styrke sin kulturelle identitet og sitt personlige uttrykk gjennom kunst og kreativitet.• Møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst og kulturopplevelser sammen med andre.• Tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede i samspill med andre.• Får delta i en fremvisning for et publikum.• Ta del i hele prosessen ved produksjon av animasjonsfilm, fortellinger og bøker.• Utvider og varierer musikkjangre.

Personalet skal: (Rammeplanen)

- samtale med barna om deres og andres kunstneriske og kulturelle uttrykk
- gi rom for, støtte og berike barnas bearbeiding av møter med kunst og kultur

- være lydhøre, anerkjenne og imøtekomme barns egen tradisjonskultur og barnekultur
- være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforsking av de estetiske områdene
- motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer
- synliggjøre og skape estetiske dimensjoner i barnehagens inne- og uterom
- gi barna anledning til å bli kjent med et mangfold av tradisjoner og kunst- og kulturuttrykk fra fortid og samtid
- bidra til at kulturelt mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen.

Natur, miljø og teknologi

Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. Barnehagen skal bidra til at barn blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider.

Naturen gir rom for et mangfold av opplevelser og aktiviteter til alle årstider og i all slags vær. Friluftaktiviteter og utelek er en del av barnehagens hverdagsliv. Nærmiljøet gir muligheter for ulike erfaringer i forhold til å lære om samspill i naturen og mellom mennesket og naturen.

Barnehagen skal bidra til at barn får undre seg, eksperimentere, systematisere og samtale om fenomener i den fysiske verdenen og videre erfare hvordan teknikk kan brukes i leken og hverdagslivet.

1-2 år	2-3 år	3-5 år	5-6 år
<ul style="list-style-type: none"> Barna får naturopplevelser i og utenfor barnehagen gjennom hele året. Får erfaringer med korte turer i nærmiljøet (for eksempel etter jul). Bli kjent med ulike værtyper. Begynner å lære om dyr og plantelivet og utvikler respekt og forståelse av hvordan vi tar vare på natur og dyreliv. Bli kjent med dyrelivet i nærmiljøet og ulike type. Får erfaringer med enkle forsøk med fysikk og kjemi. Barna får ulike erfaringer med digitale verktøy i og utenfor barnehagen. Får ta del i bilde dokumentasjons prosesser. 	<ul style="list-style-type: none"> Får naturopplevelser året rundt. Opplever naturen i ulike årstider, terreng og være ute i all slags vær. Utforsker og bli kjent med barnehagens nærmiljø. Får kunnskap om dyr og dyreliv, artsnavn (minst 3 dyr, planter og buskvekster). Får erfaringer med miljøbevissthet/ bærekraftig utvikling. Bli kjent med kildesortering og ivaretagelse av naturen og dyreliv. Får erfaringer med digitale verktøy og enkle fysikk og kjemi forsøk. Prøver ut og få erfaring med ulike hvite og brunevarer. Tar i bruk resirkulert materiale i lek, aktiviteter og formingsaktiviteter. Bli kjent med tur og trafikk-regler. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna er kjent med årstidene og får erfaring med værobservasjoner. Barna skal lære om (minimum 5) ulike arter i nærmiljøet. Ute daglig og minst 1 turdag i uken. Får erfaringer med og kunnskap om dyr og vekster og deres gjensidige avhengighet og betydning for matproduksjon /øko-systemet. Barna får erfaring med fysikk- og kjemiforsøk, Vann, luft og lyd. Bærekraftig Utvikling, Barna får en begynnende forståelse for grunnleggende innsikt i natur og miljøvern. Nedbrytbare materialer. Får erfaring med arters livsløp (fødsel, vekst, aldring og død, osv. Barna lærer å respektere de ulike former for liv i naturen. Barna bruker digitale verktøy i og utenfor barnehagen. FunTable, språk-apper og 	<ul style="list-style-type: none"> Barna har kjennskap til og kunnskap om dyr, vekster og næringskjeden, økosystemet, samt dens relasjon til matproduksjon. Barna lærer å iakttta, undre seg, eksperimentere, beskrive og samtale rundt fenomener i hverdagen, samt fysikkens lover. Barna lærer om årstidene og værobservasjoner og naturfenomener. Barna deltar i kildesortering og nedbrytning av ulike materialer. Får kjennskap til menneskets livssyklus. Ute daglig og minst en turdag i uken. Er kjent i nærområde og mestrer å bevege seg i ulikt terreng. Øver på å ferdes i trafikk og trafikkregler. Barna får erfaringer og bruker digital dømmekraft. Lærer hvordan man bruker digitale verktøy som redskap for ny kunnskap og samskaping. Barna deltar aktivt innen dokumentasjon og bilde/tekst/film produksjon.

andre apper som omhandler samarbeid og logikk.

- Barna tar del i bilde/film dokumentasjon med fokus på digital dømmekraft.

Personalet skal: (Rammeplanen)

- legge til rette for mangfoldige naturopplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforskning og læring
- gi barna tid og anledning til å stille spørsmål, reflektere og lage egne forklaringer på problemstillinger, og til å delta i samtaler om det de har erfart og opplevd
- synliggjøre naturfenomener og reflektere sammen med barna om sammenhenger i naturen
- utforske og eksperimentere med teknologi og naturfenomener sammen med barna.

Antall, rom og form

Fagområdet handler om å oppdage, utforske og skape strukturer og hjelper barna til å forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet. Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende.

Lek er drivkraften i all læring, også i utviklingen av barns forståelse for matematiske begreper. Barna utforsker disse begrepene i leken, og leken utvider forståelsen. I arbeidet med antall, rom og form får barna erfaringer med klassifisering, ordning, sortering og sammenligning. Barnehagen skal legge til rette for at barna har tilgang til og tar i bruk ulikt materiell som spill, tellemateriell, klosser, IKT, teknologi, etc.

1-2 år	2-3 år	3-5 år	5-6 år
<ul style="list-style-type: none">Barna får kjennskap til tallene 1,2,3Utforsker og leker med tall, mønster og formerErfarer plassering og orientering i rommet (inne og ute)Erfarer størrelser i sine omgivelser og bruke kroppen og sansene for å utvikle romforståelse.Begynnende erfaring med kalenderBegynnende erfaring med sortering.Stimulerer og støtter barnas evne og utholdenhet i problemløsning.	<ul style="list-style-type: none">Erfarer tallene 1,2 og 3, tallrekken og mengdeErfarer mønster, størrelse og formerErfaring med sorteringErfaring med måling og ulike metoder å måleErfarer størrelse i sine omgivelser og bruke kroppen og sansene for å utvikle romforståelse.Barna får begynnende erfaring med logisk tenking og refleksjon rundt det barnet møter i hverdagen.Erfaring med bruk av kalender	<ul style="list-style-type: none">Barna får erfaringer med mengde og tallene 1-10Får erfaring med ulikt materiell som stimulerer til telling, logisk tenking, refleksjon rundt det de møter i hverdagen. Samt klassifisering og sorteringFår erfaring med å utforske, undring og problemløsning.Får erfaring med kalender, dag, måned og årFår erfaring med forskjellige former, størrelser og mønstre.Får erfaring med ulike matematisk materiell.Utforske og eksperimentere, utvikling av logisk tenkning og systematisere.Bruker matematiske begreper i hverdagenBegynnende erfaring med tidFår erfaring med lokalisering ved enkel orientering.	<ul style="list-style-type: none">Får erfare mange ulike typer spill både på brett og digitalt.Får erfaring med ulike tellemateriell og bruke matematiske begreper aktivt i hverdagen.Begynnende forståelse for mengde opp til 10 og mer.Får erfare lokalisering i barnehagen og nærmiljøet med ulike hjelpemidlerlære ukedager, måneder og år, kunne sin egen bursdagFår erfaring med ulike tidsbegrepFår erfaringer med ulike telle- konstruksjons og formingsmateriell som stimulerer til telling, klassifisering, ordning, sortering og sammenligning.Får erfare ulike typer størrelser, former, mønster og måling gjennom å sortere og sammenlikne.Får erfaring med logisk tenkning, gjennom refleksjon og problemløsning rundt hverdagen.

Personalet skal (fra Rammeplanen):

- bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen

- bruke bøker, spill, musikk, digitale verktøy, naturmaterialer, leker og utstyr for å inspirere barna til matematisk tenkning
- styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og interesse for matematiske sammenhenger med utgangspunkt i barnas uttrykksformer
- legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike barnas lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler
- stimulere og støtte barnas evne og utholdenhet i problemløsning.

Etikk, religion og filosofi

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger. Fagområdet retter særlig oppmerksomhet mot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag i et samfunn preget av livssynsmangfold.

Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaringer med at kulturelle uttrykk har en egenverdi.

Norge er i dag et flerkulturelt samfunn. Barnehagen skal reflektere og respektere det mangfoldet som er representert i barnegruppen, samtidig som den skal ta med seg verdier og tradisjoner i den kristne og humanistiske kulturarven. Barnehagen skal gi rom for undring og samtaler og møte barnas spørsmål med respekt.

1-2 år	2-3 år	3-5 år	5-6 år
<ul style="list-style-type: none"> Barna får kjennskap til «gledning», vennskap og følelser. Barna får positiv respons på positiv adferd Barna får verktøy til konflikthåndtering. Barna føler seg verdifulle, blir sett og opplever gjensidig respekt, både for seg selv og hverandre. Barna lærer om empati, toleranse og respekt for mangfoldet. Vi jobber aktivt med forebygging av mobbing. Utforsker og undrer seg sammen med barna. Får kjennskap til religiøse høytider, tradisjoner og livssyn representert i barnegruppen. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna har kjennskap til «gledning», vennskap og følelser. Barna får positiv respons på positiv adferd Gir barna verktøy til konflikthåndtering. Barna føler seg verdifulle, blir sett og opplever gjensidig respekt, både for seg selv og hverandre. Lærer empati, toleranse og respekt for mangfoldet. Vi jobber aktivt med forebygging av mobbing Barna får tid og rom til undring og filosofering. Barna får kjennskap til religiøse høytider, fortellinger, tradisjoner og livssyn representert i barnegruppen og får erfaring med at kulturelle uttrykk har en egen verdi. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna har god kjennskap til «gledning», vennskap og egne følelser. Utvikler empati, toleranse og respekt. Lærer om mangfold og respekt (verdien) for ulikhetene Barna får erfaring i å takle motgang, vi ønsker robuste barn Barna får god kjennskap til ulike verktøy i konflikthåndtering. Barna har gode verktøy til å forebygge mobbing Barna får tid og rom til undring og filosofering på barnas nivå. Blir kjent med religiøse høytider, fortellinger, tradisjoner og livssyn representert i barnegruppen og får erfaring med at kulturelle uttrykk har en egen verdi. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna har god kunnskap til «gledning», vennskap og egne følelser. Utvikler toleranse, interesse og respekt for hverandre. Barna lærer om mangfold, respekt (verdien) for ulikhetene i samfunnet. Barna får erfaring i å takle motgang, vi ønsker robuste barn. Barna har god kjennskap til ulike verktøy i konflikthåndtering. Barna setter ord på følelser og har gode verktøy for selvregulering Barna har gode verktøy for å forebygge mobbing – vi lærer dem nulltoleranse for mobbing. <i>Barna føler seg verdsatt og får muligheten til å være den beste utgaven av seg selv.</i> Barna viser empati og respekt overfor andre. Øver seg i å respektere andre sine meninger, tanker og følelser. Barna har kjennskap til at det er normer og regler i samfunnet.

Personalet skal (Ref. Rammeplan):

- Formidle fortellinger og skape rom for barnas opplevelser, samtaler, erfaringer og tanker om religion, livssyn, etikk og eksistensielle temaer
- Utforske og undre seg over eksistensielle, etiske, religiøse, livssynsmessige og filosofiske spørsmål sammen med barna
- Bidra til å utvikle barnas toleranse, interesse og respekt for hverandre og for mennesker med ulik kulturell, religiøs eller livssynsmessig tilhørighet
- Gi barna kjennskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- Samtale med barna om religiøse og kulturelle uttrykk og være bevisst på hvordan egen deltakelse kan støtte og utvide barnas tenkning
- Identifisere verdikonflikter i hverdagen, reflektere over verdiprioriteringer og holdninger og ha et bevisst forhold til hvordan disse kommer til uttrykk i arbeidet med barna.

Nærmiljø og samfunn

Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltagelse i et demokratisk samfunn. Gjennom utforskning, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden.

Barnehagen skal bidra til at barn møter verden utenfor familien med tillit og nysgjerrighet. Den skal legge vekt på å styrke kunnskap om og tilknytning til lokalsamfunnet, natur, kunst og kultur, arbeidsliv, tradisjoner og levesett.

Gjennom barns erfaring med medvirkning i barnehagen får de en første kjennskap til demokratiske prinsipper. Slik utvikles tillit til egen deltagelse i, og påvirkning av fellesskapet.

Barnehagen skal utvikle forståelse for ulike tradisjoner og levesett. Det innebærer blant annet at vi blir kjent med at samene er Norges urbefolkning og får kjennskap til samiske fortellinger, sagn og andre deler av samisk kultur og hverdagsliv.

1-2 år	2-3 år	3-5 år	5-6 år
<ul style="list-style-type: none"> Barna får oppleve tilhørighet i gruppen og i barnehagen. Deltar i barnehagens fellesskap i ulike arrangementer, som presentasjon av samisk kultur og barnehagens tradisjoner Deltar i barnehagens hverdagsaktiviteter. Blir kjent med og delta i samfunnet gjennom erfaringer og opplevelser med nærmiljøet. Får erfaring med brannvern og førstehjelp tilpasset alder. Begynnende erfaringer om trygg ferdsel i trafikken. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna får påvirke og medvirke i egen hverdag og i fellesskapet. Økende deltagelse i hverdagsaktiviteter. Får opplevelser og erfaringer i nærmiljøet. Blir kjent med ulike tradisjoner, levesett og familieformer, som samisk kultur og andre kulturer og nasjonaliteter som er presentert i barnehagen. Blir introdusert at Norge er en nasjon som er en del av verdenssamfunnet. Får erfaring med brannvern, førstehjelp og nødstatene. Blir kjent med trafikkbildet og enkle trafikkregler for hvordan man ferdes i trafikken. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna får opplevelsen av å være enkeltindivid og som en del av barnegruppen. Erfarer at de som enkeltindivid har påvirkningskraft i fellesskapet, eks barnemøter. Blir kjent med at samene er Norges urbefolkning. Utvikler forståelse for ulike tradisjoner og levesett. Får kjennskap til nasjonale minoriteter. Utvikler tillit til deltagelse i samfunnet. Blir kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner. Opplever likestilling mellom kjønn, alle barn gis like muligheter til lek og aktivitet. Får kjennskap til FN dagen, barnekonvensjonen og barns rettigheter. Får erfaring med brannsikkerhet, førstehjelp og kjennskap til nødnummer. Får økt forståelse og kunnskaper om trafikkregler og gjør seg erfaring om hvordan ferdes trygt i trafikken. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna blir kjent med et inkluderende og solidarisk samfunn og betydningen av ord som empati og likestilling. Får kjennskap til demokratiske prosesser gjennom valg og beslutninger som tas gjennom barnemøter. Får kjennskap til at deres valg og handlinger kan påvirke situasjoner for dem selv og andre. Erfare at alle får utfordringer og like muligheter til deltagelse. Har kjennskap til FN dagen, barnekonvensjonen og barns rettigheter. Blir enda bedre kjent med nærmiljøet og lære sin egen adresse. Blir kjent med skolene og SFO i nærmiljøet. Kjennskap og erfaring med lokalhistorie og lokale tradisjoner. Lura er en del av Sandnes – Norge -verden Får kunnskaper om samene og nasjonale minoriteter. Utforske ulike landskap, bli kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet. Brann kurs og erfaring med hjerte-lunge redning.

- Lærer å orientere seg og ferdes trygt i trafikken. Kunnskaper om trafikkbildet og de ulike aktørene i trafikken.

Personalet skal (fra Rammeplanen):

- Sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre
- Introdusere barna for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet for å skape tilhørighet og hjelpe barna med å orientere seg og ferdes trygt
- Gi barna like muligheter, fremme likestilling og motvirke diskriminering, fordommer, stereotyper og rasisme
- Gi barna forståelse av at samfunnet er i endring, og at de inngår i en historisk, nåtidig og fremtidig sammenheng
- Gjøre barna kjent med samisk kultur og levesett og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner
- Gi barna begynnende kjennskap til betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen.

USB - Utviklingsstøttende barnehage

Sandnes kommune arbeider etter et helhetlig kvalitetssystem for å styrke allmennpedagogikken gjennom økt kunnskap og handlingskompetanse om hvordan barnehageansatte best kan støtte barn i deres utvikling. Den viktigste faktoren for å fremme barns omsorgs- og læringsmiljø i barnehagen er kvalitet på de ansattes samspill med barna. **Alle** barnehageansatte får både strukturell og faglig støtte, sammen med sterkt fokus på relasjonskompetansen og anvendelige verktøy for effektivt å kunne støtte barnas sosio-emosjonelle behov og kognitive utvikling gjennom barnehagedagen.

Domener og dimensjoner i CLASS [CLASSROOM ASSESSMENT SCORING SYSTEM](#)

er sammen med kunnskapsgrunnlaget i satsingen Sandnes kommunes standard for kvalitet i barnehagene.

Domene: Emosjonell og atferdsmessig støtte
Organisering av barnehagedagen
Støtte til læring og kognitiv utvikling

Årets tema: Profesjonelle læringsfellesskap Innsatsområdene i Sandnes kommune sin kvalitetsplan for helhetlig utdanningsløp er: • Tidlig innsats • Barns behov – barns stemme • Digital praksis i barnehagen • Profesjonelle læringsfellesskap og barnehagebasert kompetanseutvikling Vi har gjennom USB-arbeidet i Sandnes skapt en pedagogisk plattform, med felles mål og ambisjon om å utvikle virksomheten og egen praksis til beste for barns utvikling og læring. Dette året skal vi jobbe videre og mer systematisk med det profesjonelle læringsfellesskapet i barnehagen, der arbeidet skal preges av erfaringsdeling og refleksjon som grunnlag for evaluering og videreutvikling av praksis.

Målet for innsatsområdet profesjonelle læringsfelleskap: «Barnehagen skal ha en systematisk og kollektiv kompetansebygging der alle ansatte tilegner seg barnehagekunnskap og omgjør det til handlingskompetanse.» Kvalitetsplanen beskriver tiltak i arbeidet med profesjonelle læringsfelleskap.

Satsingen bygger på forskningsbasert kunnskap om hva som utgjør god prosesskvalitet i barnehagene og hvordan slik kunnskap kan overføres til praksis på en måte som kommer barna til gode.

Vi har utarbeidet et eget årshjul for arbeidet og det er synlig inn i alle våre planer.

STRATEGI FOR LEDELSE OG MEDARBEIDERSKAP– Sandnes Kommune

Strategien trer i kraft 2021 som erstatter arbeidsgiverstrategien

«Strategi for ledelse og medarbeiderskap» er utarbeidet av medarbeidere, ledere, tillitsvalgte og verneombud i Sandnes kommune. Strategien beskriver kommunens felles verdigrunnlag. Det vil si de holdninger, atferder og verdier som kjennetegner menneskene som jobber i kommunen.

Strategien skal være:

- Et redskap for å styrke ledernes beslutningskompetanse.
- Et viktig strategisk verktøy i utviklingen av organisasjonen.
- En veiviser for godt medarbeiderskap.

*Referansedokument: Kommuneplan for Sandnes 2019-2035. Samfunnsdel, Handlings- og økonomiplan 2020-2023.

KVALITETSPLAN FOR ET HELHETLIG UTDANNINGSLØP I SANDNES KOMMUNE 2020-2024

Felles barnesyn:

I Sandnes kommune har vi et felles barnesyn. I Sandnes skal barn og unge oppleve at de blir lyttet til, tatt på alvor og at de kan påvirke og være medskapende i egne liv:

- Barn har mye kunnskap om livet sitt
- Barn er like mye verdt som voksne
- Barn trenger å bli møtt med varme, bli trodd på og bli tatt på alvor

Visjon:

Visjonen og verdiene skal vise en felles retning for barnehagene og skolene i Sandnes kommune.

Vår visjon er: **På lag for livslang lærelyst.** Vårt felles verdigrunnlag skal gjenspeiles i verdiene

- verdsettende
- inkluderende
- medskapende.

På LAG handler om at alle som jobber for og med barn og unge, samarbeider for å skape et helhetlig utdanningsløp. Barn og unge er selv viktige medspillere. Det samme er de foresatte.

LIVSLANG LÆRELYST bygger på Sandnes kommune sin overordnede visjon om at kommunen skal være i sentrum for fremtiden. Barn og unges oppvekst- og skolegang er her og nå. De skal oppleve trivsel og mestring hver dag. Dette skal danne grunnlag for livslang lærelyst for alle. Lærelyst handler både om livsmestring og motivasjon for læring, som er viktig for å ha tro på egne muligheter nå og i fremtiden.

Verdiene Verdsettende- Inkluderende og Medskapende

Å verdsette handler om å anerkjenne hverandre gjennom å støtte og å utfordre. Samhandlingen kjennetegnes av trygghet, omsorg og tydelighet. Verdien skal prege måten vi møter hverandre på, i samhandling med barn og voksne.

En verdsettende ansatt:

- er trygg og forutsigbar
- er åpen i sin tilnærming til barn, unge, foresatte og kollegaer
- viser at de har tro på barn og unge
- er interessert og engasjert
- utfordrer og støtter barn, unge og kollegaer for videre utvikling

- deler kompetanse

Et inkluderende fellesskap handler om at alle barn og elever skal oppleve at de har en naturlig plass i barnehagen og skolen. De skal føle seg trygge og erfare at de er betydningsfulle og høres til. Dette innebærer at det enkelte barn og ungdom opplever sosial tilhørighet og sosialt fellesskap med jevnaldrende. Alle barn og unge skal medvirke i sin egen hverdag.

En inkluderende ansatt:

- anerkjenner verdien av mangfold
- ser merverdien av at ALLE deltar i det sosiale fellesskapet
- ser det enkelte barnet/ungdommen
- fremmer samhandling og bygger lag
- har en praksis hvor alle opplever at de høres til

Medskapende som verdi skal fremme skaperglede og kreativitet. Dette skal bidra til at vi jobber sammen for å finne felles løsninger på ulike nivå. Barn og unge har mye kunnskap om livet sitt og hva som er viktig for dem. De skal få anledning til å medvirke i egen utvikling og læring hver dag, og i alle situasjoner. Barnehagen og skolen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, delta og bli hørt.

En medskapende ansatt:

- lytter til og involverer barn og unge
- samhandler og medskaper med barn, unge og kollegaer
- er nyskapende og fremoverlent
- viser vilje og evne til forandring
- ser på alle deltagere i medskapingsprosesser som likeverdige

Mål for Kvalitet i Sandnesbarnehagene

Mål for Resultatkvalitet:

Barnehagen skal gi barn et pedagogisk tilbud som sikrer deres trivsel og utvikling. Tilbudet skal være helsefremmende og bidra til barns livsmestring og til å utjevne sosiale forskjeller.

Mål for Strukturkvalitet:

Barnehagenes rammebetingelser og struktur ivareta barns behov for omsorg, lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.

Mål for Prosesskvalitet:

Ansatte skal møte barn med varme og oppmerksomhet og stimulere deres nysgjerrighet slik at enkeltbarn og barnegruppen får best mulig støtte i sin utvikling og læring.

TRAFIKKSikker KOMMUNE/TRAFIKKSikker BARNEHAGE

[trafikksikker barnehage](#)

Sandnes kommune er en trafikksikker kommune. Det innebærer blant annet at kommunen har en trafikksikkerhetsplan. Også barnehagene er involvert i arbeidet med trafikksikkerhet. Dette innebærer at barnehagens trafikkopplæring integreres som en del av omsorgs- og opplæringsarbeidet og nedfelles i barnehagens årsplan.

Barnehagens praksis på området og planer for utvikling av barnehagens trafikkopplæring.

Trygg i trafikken

Barn har rett på en trygg og god oppvekst, der trafikksikkerhet inngår. Trafikksikkerhet er de voksnes ansvar, og vi er rollemodeller for barna. Hvis holdninger og vaner etableres tidlig vil det være lettere å tenke trafikksikkerhet videre i livet. Barn er trafikanter hver dag, enten som passasjer, fotgjenger og etter hvert som syklist.

Trafikksikkerhet i barnehagen

- Barnehagens trafikkopplæring integreres som en del av omsorgs- og opplæringsarbeidet.
- Barnehagen har utarbeidet rutiner for å ivareta sikkerheten på turer med kollektivtransport.
- Hvis barnehagen bestiller buss eller annen transport til tur skal vi kreve transportmiddel med godkjent sikkerhetsutstyr og bilbelte.

Foreldresamarbeid/samarbeid mellom barnehagen og hjemmet

Foreldre og barnehageansatte er viktige rollemodeller for barna. Vi ønsker at barnehage og foreldre lærer barna de samme trafikkreglene. Vi oppfordrer barn, foreldre og ansatte til å bruke refleks når det er mørkt ute, være synlige fotgjengere og syklister.

Vi ber foreldre følge disse regler og rutiner i bringe- og hentesituasjoner:

- Barna slippes aldri barna alene ut på parkeringsplassen.
- Foreldrene går alltid først ut av bilen og sist inn i bilen.
- Bilen rygges på plass når den parkeres og motoren stoppes/skal skrus av.
- Foreldrene benytter seg av oppmerkede parkeringsplasser.

Vi har gode rutiner for hvordan vi opptrer i trafikken med barna og på turer i nærmiljøet.

- Barn trenger å trene på å lære å stoppe, gå sakte, se seg for til alle kanter, vente på tur, og ta hensyn til hverandre hvis de skal bli trygge trafikanter.

Trafikkopplæring i barnehagen

- Barna lærer trafikkregler for fotgjengere.
- Barna lærer om bruk av sansene sine i trafikken.
- Barna lærer om bruk av bilbelte, sykkelhjelme og refleks.
- Barnehagen tar i bruk **Tarkus, et trafikkpedagogisk opplegg for barnehagen.**

TAUSHETSPLIKT

Alle som jobber i barnehagen er pålagt taushetsplikt og må skrive under på et taushetsløfte i forhold til informasjon vedrørende barn, de foresatte og personalet.

POLITIATTEST

Alle som jobber i barnehagen, må legge fram politiattest ved tiltredelse. Attesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep.

SAMARBEIDSPARTNERE

Barnehagen har mange samarbeidspartnere. Det er blant annet pedagogisk psykologisk tjeneste – PPT, styrket barnehagetilbud, helsestasjon, barne- og familieenheten, senter for flerspråklige barn og unge - FBU og skole.

Barnehagen har en lovpålagt [opplysningsplikt til barnevernet](#) som gjelder forhold de blir kjent med der barns helse og utvikling står i fare.

Barne- og familieenheten

Barne- og familieenheten består av to avdelinger

- Avdeling barnevern
- Avdeling ressurscenter for barn og familier.

Ulike planer i Sandnes kommune:

- Kommuneplan
- Økonomiplan
- Beredskapsplan – Ligger i teams i barnehagene
- Mal for sykefraværsoppfølging
- Plan for MHV
- Standard for overganger i Sandnes Kommune
- Kvalitetsplan for opplæring av flerspråklige barn, unge og voksne i Sandnes kommune

- Plan for psykisk helsearbeid
- Rekrutteringsveileder
- Plan mot barnefattigdom
- Helhetlig kommunikasjonskategori
- Folkehelseplan
- Plan mot vold i nære relasjoner
- Digital strateg